

korrekturläsa engelskan! En orsak till att jag har lite svårt att förstå boken handlar troligen om att det som utanförstående är svårt att förstå skillnaden mellan den finska evangelisk-lutherska kyrkans utlandskyrka och sjömanskyrkan. Antingen beror det på att gränserna faktiskt är luddiga, eller så förklaras de inte tillräckligt tydligt.

Den avslutande delen av boken är egentligen den mest intressanta sett ur ett vetenskapligt perspektiv, t.ex. utifrån definitioner av utlandskyrka och arbetsmodeller. Tyvärr är rapporten så förkortad att det är svårt att dra några egentliga slutsatser. Här saknas det underlag som finns för rapporten. De enkäter som ligger till grund för forskningen om Sverige och Tyskland finns inte med, och det är då omöjligt att veta om författaren har rätt i sin slutsats att man delvis ställt fel frågor. Rapporten är snarare en (religions-)sociologisk rapport över den finska migrationen än en kyrkovetenskaplig, och det är kanske syftet? Ibland framförs direkta felaktigheter, som att det skulle vara en nyhet att tvåspråkiga väljer olika språk beroende på situation — detta är sedan länge välkänt inom lingvistik. Om man jämför med en svensk liknande undersökning, nämligen Bäckströms om Londonsvenskarna, står denna sig slätt ur ett vetenskapligt perspektiv. Tyvärr är samtliga originalrapporter på finska. Trots sina brister, så visar dock boken att många frågor om migration och religiositet är universella, och det är glädjande att kunna ha en studie från en annan luthersk kyrka att referera till. Den sammanfattande slutsatsen torde gälla för vilken västeuropeisk moderkyrka som helst!

Sofija Pedersen Videke

Mattias Martinson: *Postkristen teologi. Experiment och tydningsförsök*. 275 sid. *Logos•Pathos Nr 7, Göteborg 2007*.

Postkristen teologi är en viktig bok; den går i närkamp, utmanar och brottas med frågan om teologins uppgift i Sverige. Mattias Martinson väjer inte för svåra och kontroversiella ämnen. Resultatet är brännande angeläget: Finns det plats för teologi i ett sekulariserat och avkristnat Sverige? Hur kan teologiskt tänkande utan lojalitetsband till kristen tro och kyrka se ut? Hur får vi adekvata intellektuella förhållningssätt till dagens teologiska problemsituationer?

De 275 sidor Martinson ägnar åt att reflektera över teologi och gudstro i vår tid är tjustigt paketerade i ett stilrent vitt omslag som närmast för tankarna till design à la Apple. Skriftserien *Logos•Pathos* ger ut böcker i skärningspunkten mellan filosofi och teologi. *Postkristen teologi* är inget undantag. Författaren rör

sig hemtamt bland tänkare som Gianni Vattimo, Rudolph Binion, René Girard och Slavoj Žižek och det är i mötet mellan Martinsons frågor och dessa tänkare som boken är som allra bäst.

Författaren drivs av en frustration över det tomrum som uppstår när diskussioner kring religiösa tolkningar och livsåskådningsfrågor förlorar sin offentliga arena. Om vi vänder blicken mot andra områden som barnuppfostran, näringslära eller klimathot, agerar många människor mot bakgrund av konkreta forskningsdebatter. Dessa når ut till allmänheten genom media, politik och juridik och bidrar därigenom till att fatta kloka beslut. Martinson menar att idealet vore att teologin spelade en liknande roll när det gäller livsåskådningsfrågor, men att religion istället har privatiserats.

Postkristen teologi bygger vidare på den ofta infekterade debatt som ägt rum på flera svenska universitet och som sökt skilja mellan teologi och religionsvetenskap. Istället för att falla in i en schablonartad uppfattning om religionsvetenskap som objektiv och vetenskaplig och teologi som normativ och kyrklig hävdar Martinson att också religionsvetenskap präglas av kristna kategorier och koloniala paradigmer. Religionsvetenskapen når därför inte upp till sina egna högt ställda ideal. Det grundläggande problemet handlar inte om vetenskaplighet, utan om att både teologi och religionsvetenskap är alldeles för kristendomscentrerade, anser Martinson. Själv vill han se en teologi vars kristna identitet är kraftigt «förtunnad», men som samtidigt förmår verka normativt och konstruktivt. Martinsons vision är en «gränsöverskridande och subversiv experimentell teologi», frigjord från kristendomsfixering och modernistisk vetenskapssyn. Resultatet är en — delvis avsiktligt — otydligt definierad teologi, en teologi som ska «representera hela den andliga och intellektuella situationen». Teologi ska ägna sig åt akademisk reflektion över tillvarons mysterier och människors sätt att förhålla sig till livet. Med hänvisning till att kristendomen förlorat sin förmåga att övertyga och vägleda nutida sökande ska denna akademiska reflektion vara tillgänglig även utanför kristna kultursfärer.

Frågan som nu infinner sig — och som Martinson inte ger ett tydligt svar på — är vilket som är teologins objekt? Uppfattningen att det är den kristna traditionens texter avfärdas tydligt; inte heller tanken på Gud eller föreställningar om Gud som teologins objekt tycks få stöd hos författaren. Jag uppfattar det som att Martinson ser *livsåskådningsfrågor* som teologins objekt och att teologins uppgift följdriktigt är en akademisk reflektion över dessa frågor. Samtidigt finns det en viss ambivalens hos författaren: kristendom spelar en mer central roll än övriga livsåskådningar, åtminstone i en postkristen kultur. Detta tydliggörs när

Martinson lyfter fram två «ytterst goda historiska exempel på experimentella postkristna teologer». Gemensamt för Søren Kierkegaard och Friedrich Nietzsche är deras intensiva engagemang för och emot kristendom och deras ständiga reflektion över kristna tänkare och perspektiv.

Otydligheten kring teologins objekt förkroppsligas i bokens andra del i vilken Martinson tillämpar sin postkristna teologi på bland annat företagsetik, existentiella frågor i konsten och vådan av teologiskt etiketterande. Här länkas teologi samman med kultur och författaren visar på en korsbefruktning mellan de två sfärerna. Ansatsen är god och visar på bredden i den experimentella teologin. Som skyltfönster till författarens teologiska metod fungerar den dock dåligt. Med sina magra slutsatser och otydliga ärende förmår den inte att locka nya kunder. Det må vara sant att teologiska etiketter kan verka begränsande och att företag har en själ, men om en postkristen teologi ska göra skäl för sin fortsatta existens måste den erbjuda djupare analyser än så.

Styrkan ligger alltså i bokens första hälft där Martinson för ett omfattande teoretiskt och metodologiskt resonemang kring teologins väsen, ett slags fundamentalteologi om man så vill.

Beträffande frågan om vem som är teologins subjekt tycks Martinson mena att alla som vill ta del av en akademisk reflektion över livsåskådningsfrågor är teologer och alltså teologins subjekt. Kyrkan fungerar varken som teologiskt subjekt eller som teologisk arena. Författaren motiverar detta utifrån att kyrkan är så försvagad och så divergent att den inte fungerar som en sammanhållande länk och därför inte är meningsfull att tala om. Frågan är emellertid om inte kyrkan kan vara en viktig tolkningsgemenskap och teologiskt subjekt trots — eller kanske till och med tack vare — sina divergerande offentligheter? Jag tror att Martinson underskattar kyrkans betydelse och potential i ett postkristet land och för en postkristen teologi.

Trots sin obalans mellan de två delarna är *Postkristen teologi* skarpsynt, kreativ och omskakande. Martinsons bok förtjänar en vid läsekrets!

Jakob Wirén

Torben Hammersholt Christensen & Søren Harnow Klausen (red.): *Darwin eller Intelligent design*. 333 sid. Anis, Köpenhamn 2007.

Efter flera års het debatt, speciellt i USA, kring begreppen «intelligent design», «kreationism» samt «evolutionsbiologi», kan det verka lite lugnande att få läsa en antologi där vetenskapsmännen får framträda

och ge sin syn på saken. Vad handlar egentligen denna diskussion om? I Sverige har det främst talats om oron kring att vissa religiösa friskolor vill presentera ett alternativ till Darwins teori om arternas utveckling. Kommer dessa friskolor att förvilla barnen/eleverna?

I *Darwin eller Intelligent design* får man höra vad som sägs från danskt håll. Jag får börja med att påpeka att åtta av de tio författarna säkert vill behålla «evolutionär läroplan». Jag tänker kort beskriva de olika artiklarna, fast med ett tappert försök att inte förstöra spänningen för den som tänker läsa denna innehållsrika antologi!

I första kapitlet redogör Olav Hammer för kreationismens idéhistoria, med citat från första Moseboken samt kyrkofadern Augustinus, som i sin skrift *De Civitate Dei* förstärkte den gängse judiska skapelsetron. Sedan går Hammer bl.a. igenom några viktiga punkter kring utgivningen av Charles Darwins *Om arternas uppkomst*, som är den skrift, tillsammans med bibeln, som huvuddelen av diskussionen rör sig kring.

David Favrholtts essä, «Darwins väg till evolutionsteorin», skildrar Darwins livshistoria, upptäcktsresorna, hans kamp mot rådande vetenskapsetablissemang etc. Dessutom visas här lite grann, med illustrationer, hur arterna på jorden utvecklats enligt Darwin, samt hur dessa teorier har redigerats genom åren.

Niels Henrik Gregersen gör det lite klarare för oss européer. I «Historien om Intelligent design» koncentrerar han sig på vad som hänt i det amerikanska lägret. Namnet «intelligent design» utreds, liksom de olika rättegångarna kring skolundervisning, där holistiska teorier om komplexa enheter hittills verkar ha motbevisats av biologer som hittat exempel på enklare versioner av olika cellfunktioner. Gregersen påpekar bl.a. att det finns många definitioner på ID, allt från att Gud har skapat universum till att han ständigt griper in i form av systematiska mirakel.

Sedan kommer den, enligt mig, mest spännande titeln: «Intelligent designs intellektuella argumentation: Michael Behe och William Dembski». Här berättar Jens Hebor om vad ID-rörelsens två största namn menar med termer som «irreducibel komplexitet», dvs. hur de resonerar då de påstår att vissa cellfunktioner endast finns som helheter. Jens Hebor skriver ner sin utförliga kritik mot resonemangen i detta långa avsnitt.

Intelligent design-teorin har en stark underton av etik och denna presenteras lämpligen av en som är positiv till ID, nämligen Jakob Wolf: «Intelligent design i naturen och etik». Han menar bl.a. att ID främst använder fenomenologiska förklaringar, istället för strikt vetenskapliga. Han utreder förhållandet mellan fenomenologi och (1) naturvetenskap, (2) religion och (3) etik.